

Gränsen mellan enskilt och allmänt vatten

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag om ändringar i lagen om gräns mot allmänt vattenområde och en ny lag om ersättning för minskat vattenområde.

Förslaget innebär att Rikets höjdsystem 2000 (RH 2000) ska användas för att bestämma gränsen mellan allmänt vatten och det vatten som hör till fastigheterna (enskilt vatten).

Regeringens förslag innebär vidare att fastighetsägare och andra som särskilt påverkas av att en fastighets vattenområde minskar på grund av övergången till RH 2000 ska ha rätt till ersättning av staten.

De nya reglerna föreslås träda i kraft den 1 januari 2019.

Behandlade förslag

Proposition 2017/18:135 Gränsen mellan enskilt och allmänt vatten.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Utskottets överväganden	5
Gränsen mellan enskilt och allmänt vatten	5
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	7
Propositionen	7
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	8

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Gränsen mellan enskilt och allmänt vatten

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i lagen (1950:595) om gräns mot allmänt vattenområde,
2. lag om ersättning för minskat vattenområde.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2017/18:135 punkterna 1 och 2.

Stockholm den 26 april 2018

På civilutskottets vägnar

Johan Lövstrand

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Johan Lövstrand (S), Mats Green (M), Hillevi Larsson (S), Carl-Oskar Bohlin (M), Eva Sonidsson (S), Roger Hedlund (SD), Cecilie Tenfjord-Toftby (M), Leif Nysmed (S), Emma Hult (MP), Lars Beckman (M), Mikael Eskilandersson (SD), Robert Hannah (L), Nooshi Dadgostar (V), ClasGöran Carlsson (S), Åsa Eriksson (S), Helena Lindahl (C) och Lars-Axel Nordell (KD).

Redogörelse för ärendet

Regeringen gav i maj 2011 en särskild utredare i uppdrag att se över de svenska baslinjerna och de olika jurisdiktionsgränserna till havs för att ge dessa den precision som modern teknik medger. Utredningen antog namnet Havsgränsutredningen (dir. 2011:41).

I februari 2015 överlämnade utredningen betänkandet Gränser i havet (SOU 2015:10). En del av betänkandet rör fastigheternas gränser i hav och sjöar, och det är denna del som behandlas i den nu aktuella propositionen, medan andra delar av betänkandet behandlades i propositionen Sveriges sjöterritorium och maritima zoner (prop. 2016/17:215).

Betänkandet har remissbehandlats.

De ekonomiska konsekvenserna av förslagen har behandlats i budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 18 avsnitt 3.7.6).

Lagrådet har yttrat sig över förslagen.

Regeringens förslag till riksdagsbeslut finns i bilaga 1 och regeringens lagförslag i bilaga 2.

Ingen motion har väckts med anledning av propositionen.

Utskottets överväganden

Gränsen mellan enskilt och allmänt vatten

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens lagförslag.

Propositionen

Regeringen föreslår att RH 2000 ska användas för att bestämma gränsen mellan enskilt och allmänt vatten samt att fastighetsägare och andra som särskilt påverkas av att en fastighets vattenområde minskar på grund av övergången till RH 2000 ska ha rätt till ersättning av staten.

Regeringen redogör i propositionen för att gränsen mellan enskilt och allmänt vatten som huvudregel går 300 meter från strandlinjen på fastlandet eller på en minst 100 meter lång ö. På de platser där det 300 meter från strandlinjen inte är djupare än 3 meter (med undantag för isolerade djuphålur) går gränsen mot allmänt vatten längre ut, nämligen där vattnet blir djupare än 3 meter, se 2 § 1 i lagen om gräns mot allmänt vattenområde (kallad gränslagen).

Regeringen konstaterar att strandlinjen och vattendjupet i havet enligt den nuvarande regleringen i gränslagen ska bestämmas utifrån förhållandena vid normalt medelvattenstånd (8 §). Detta är alltså referensnivån. Eftersom vattenståndet varierar över tid är gränsen mellan enskilt och allmänt vatten i havet rörlig.

Enligt vad som anförs i propositionen innebär nuvarande system att det är svårt för både enskilda och myndigheter att veta vad som gäller, trots att gränsdragningen mellan enskilt och allmänt vatten är viktig – inte minst för havsfisket och för beslutsprocessen när en person eller ett företag vill ha rådighet över allmänt vatten.

Det pågår en övergång i samhället till referenssystemet RH 2000, vilket är ett nationellt höjdsystem som är beräknat efter europeisk standard och bygger på internationella rekommendationer. Med hänsyn till de oklarheter som dagens reglering orsakar bör RH 2000 enligt regeringens mening användas för att bestämma gränsen mellan enskilt och allmänt vatten.

Regeringen anför vidare att övergången till RH 2000 kan leda till att gränsen mellan enskilt och allmänt vatten förskjuts så att vissa fastighetsägare får ett minskat vattenområde. Störst risk för detta finns i de områden där landhöjningen är som störst och stränderna samtidigt är långgrunda. Så är fallet i vissa delar av norra Sverige. Enligt lagförslaget ska de fastighetsägare som lider ekonomisk skada på grund av detta ha rätt till ersättning av staten. Ersättningen ska bestämmas på samma sätt som vid expropriation. Anspråken ska framställas hos Kammarkollegiet före utgången av 2023.

Den som inte är nöjd med Kammarkollegiets beslut i ersättningsfrågan ska kunna väcka talan mot staten vid mark- och miljödomstolen.

Enligt vad som anförs i propositionen torde de vattenområden som kan gå förlorade i regel vara mycket små, och den sammanlagda ersättningen bedöms inte överstiga 1 miljon kronor.

De nya reglerna ska träda i kraft den 1 januari 2019.

Lagen om ersättning för minskat vattenområde ska upphöra att gälla vid utgången av 2023. Den ska dock fortsätta att gälla för ersättningsanspråk som har kommit in till Kammarkollegiet senast den 31 december 2023.

Utskottets ställningstagande

Det har inte väckts någon motion med anledning av propositionen. Utskottet anser att riksdagen bör bifalla propositionen och anta regeringens lagförslag av de skäl som framförs i propositionen.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2017/18:135 Gränsen mellan enskilt och allmänt vatten:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1950:595) om gräns mot allmänt vattenområde.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ersättning för minskat vattenområde.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i lagen (1950:595)
om gräns mot allmänt vattenområde

Härigenom föreskrivs att 1–8 §§ lagen (1950:595) om gräns mot allmänt vattenområde ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Vattenområde i havet är *allmänt* (allmänt vatten), där det *ej ingår i* fastigheterna (*enskilt vatten*).

Till fastigheterna *hänföres i* havet

1. allt vatten inom *trehundra* meter från fastlandet eller från *ö av minst etthundra meters längd* ävensom, på de ställen där den stranden följande kurvan för högst *tre* meters djup går längre ut, *allt vatten inom denna djupkurva; samt*

2. allt vatten, som har förbindelse med *öppna havet allenast* över vatten som *nu sagts;*

dock att ej på grund av vad under 2 upptagits vatten vid Bohusläns kust från och med *Gullmarsfjorden* till och med *Hakefjorden* må hänföras till fastigheterna.

Vid rikets *östra och södra kuster* från gränsen mot Finland till

Föreslagen lydelse

1 §

Vattenområde i havet, *Vänern, Vättern, Hjälmarén och Storsjön i Jämtland* är allmänt vatten, om det *inte är enskilt vatten på grund av att det hör till fastigheterna enligt denna lag.*

Inget annat vattenområde är allmänt vatten.

2 §

Till fastigheterna *hör*

1. allt vatten inom *300* meter från *strandlinjen på* fastlandet eller från *strandlinjen på en minst 100 meter lång ö,*

2. *allt vatten inom* den längs stranden följande kurvan för högst *3* meters djup, om kurvan går längre ut än det som följer av *1,* och

3. allt vatten som har förbindelse med *öppet vatten endast* över sådant vatten som omfattas av *1 eller 2.*

Första stycket 3 gäller inte för vatten vid Bohusläns kust från och med Gullmarn till och med Hakefjord.

3 §

Vid *ostkusten och sydkusten,* från gränsen mot Finland till

Listershuvud i Blekinge hänföres till fastigheterna tillika allt vatten, som väl har annan förbindelse med öppna havet än i 2 § 2 angives men ej av större bredd än en kilometer räknat från fastlandet eller från ö av minst etthundra meters längd.

Denna bestämmelse skall dock ej äga tillämpning beträffande vatten vid Gotland eller Öland eller vid andra öar, vilka från fastlandet helt skiljas av vatten som har förbindelse med öppna havet av större bredd än en kilometer räknat på sätt i första stycket sägs.

Listershuvud i Blekinge, och i Väneren, Vättern, Hjälmarens och Storsjön i Jämtland hör till fastigheterna även allt vatten som har någon annan förbindelse med öppet vatten än en sådan som anges i 2 § första stycket 3, om förbindelsen inte är bredare än en kilometer räknat från strandlinjen på fastlandet eller från strandlinjen på en minst 100 meter lång ö.

Första stycket gäller inte vatten vid Gotland eller Öland eller vid andra öar som helt skiljs från fastlandet av vatten som har en förbindelse med öppet vatten som är bredare än en kilometer räknat på det sätt som anges i första stycket.

4 §

I Norrbottens och Kalmar län hänföres till fastigheterna även följande vattenområden i havet:

I Norrbottens län vid Torne älvs mynning allt vatten innanför en linje från gränsen mot Finland vid 65 grader 35 minuter nordlig bredd västerut till 23 grader 40 minuter ostlig längd från Greenwich, därifrån norrut till 65 grader 45 minuter nordlig bredd och därifrån österut till Seskarö; samt

i Kalmar län

allt vatten innanför en linje mellan de södra uddarna av Sladö Ask och Äskeskär,

Idöfjärden och Björkskärsdjupet innanför en linje mellan de sydöstra uddarna av Örskär, Idö Stångskär och Bussan,

allt vatten innanför linjen Ljungskärs sydspets–Vinö Bredhäll–Boskärs nordöstra udde–Örsskärens östra uddar–Logen–Lilla (Södra) Ljusklubb–Soen,

allt vatten innanför linjen Tjudö sydöstra udde–Tråthällarnas

I Norrbottens län hör till fastigheterna även allt vatten i havet vid Torneälvens mynning innanför en linje från gränsen mot Finland vid 65 grader 35 minuter nordlig bredd västerut till 23 grader 40 minuter ostlig längd från Greenwich, därifrån norrut till 65 grader 45 minuter nordlig bredd och därifrån österut till Seskarö.

I Kalmar län hör till fastigheterna även följande vattenområden i havet:

– allt vatten innanför en linje mellan de södra uddarna av Sladö Ask och Äskeskär,

– Idöfjärden och Björkskärsdjupet innanför en linje mellan de sydöstra uddarna av Örskär, Stora Stångskär och Bussan,

– allt vatten innanför linjen Ljungskärs sydspets–Bredhäll–Boskärs nordöstra udde–Lilla Örsskärens–Stora Örsskärens–Logen–Lilla Ljusklubben–Soen,

– allt vatten innanför linjen Tjudö sydöstra udde–Tråthällarnas

huvudö–Långgrunds norra udde–Slobbsudden–Oxlenäs–Sandö nordspets–Taktö nordspets–Taktö ostspets–*Eneskärs yttre både*–Eneskärs sydöstra udde–Vällörombs nordöstra udde–Vällörombs sydspets–Stora Sillekroks ostspets–Gåsö ostspets, *samt*

allt vatten innanför linjen Stångskärs sydspets–Pata *Enskärs* nordöstra udde–Pata *Enskärs* sydspets–Lilla Millgrund–*Enskärskläppens* ostspets–*Ryssby Enskärs* ostspets–Långskärs sydöstra udde–*Stånggrund*–sydöstra udden av Ryggås–Stora Rocknekalvens ostspets–*Skäggenäslandets* nordspets.

huvudö–Långgrunds norra udde–Slobbsudden–Oxlenäs–Sandö nordspets–Taktö nordspets–Taktö ostspets–*Yttre Eneskärsbåde*–Eneskärs sydöstra udde–Vällörombs nordöstra udde–Vällörombs sydspets–Stora Sillekroks ostspets–Gåsö ostspets, *och*

– allt vatten innanför linjen Stångskärs sydspets–Pata *Eneskärs* nordöstra udde–Pata *Eneskärs* sydspets–Lilla Millgrund–*Enskärskläppens* ostspets–*Eneskärs* ostspets–Långskärs sydöstra udde–*Stånggrundet*–sydöstra udden av Ryggås–Stora Rocknekalvens ostspets–*Skäggenäs* nordspets.

5 §

I annat vattenområde än havet finnes allmänt vatten allenast i Vätern, Vättern, Hjälmaran och Storsjön i Jämtland. Angående dessa sjöar äge vad i 1–3 §§ är stadgat motsvarande tillämpning.

I Idefjorden i Bohuslän hör till fastigheterna även allt vatten som har förbindelse med öppet vatten endast över enskilt vatten eller norskt vatten.

6 §

I Hjälmaran och Storsjön hänförs till fastigheterna även följande vattenområden:

i Hjälmaran allt det vatten som begränsas i norr av skärgården mellan *Vraklandet* och *Vinöns* nordvästra udde *samt* i öster av *Vinön* och linjen *Vinöns* sydvästra udde–*Fåran*–*Ramberget*–*Djursnäsudde*; *och*

i Storsjön allt det vatten som mot *Storsjöflaket* begränsas av räta linjer *Andersöns* nordvästra udde–*Norderöns* nordspets–*Värköns* nordspets–*sydöstra udden* av *Hamarnäslandet*.

I Hjälmaran hör till fastigheterna även allt det vatten som begränsas i norr av skärgården mellan *Biskopsvrak* och *Vinöns* nordvästra udde *och* i öster av *Vinön* och linjen *Vinöns* sydvästra udde–*Inre Fåran* och *Yttre Fåran*–*Rönnerget*–*Djursnäsudde*.

I Storsjön i Jämtland hör till fastigheterna även allt det vatten som mot *Storsjöflaket* begränsas av räta linjer *Andersöns* nordvästra udde–*Norderöns* nordspets–*Verköns* nordspets–*Hamarnäsudden*.

7 §

Finnes allmänt vatten vid ö, vilken utgör fastighet eller del därav, skall gränsen mot det allmänna vattnet anses följa strandlinjen bestämd på sätt nedan sägs.

Om det finns allmänt vatten vid en ö som utgör en fastighet eller en del av en sådan, ska gränsen mot det allmänna vattnet anses följa strandlinjen.

8 §

Strandlinjer och vattendjup *skola* vid tillämpningen av denna lag bestämmas *efter förhållandena* vid följande vattenstånd:

i havet *normalt medelvattenstånd*;

i Vänern 3,60 meter över *nedre slusströskeln* vid Sjötorp;

i Vättern 2,97 meter över *västra slusströskeln* vid Motala;

i Hjälmarén 2,77 meter över *södra slusströskeln* vid Notholmen; *samt*

i Storsjön 292,45 meter över *nollplanet* i det höjdsystem, som ligger till grund för sjöns reglering.

Strandlinjer och vattendjup *ska* vid tillämpningen av denna lag bestämmas *utifrån följande nivåer* i Rikets höjdsystem 2000 (RH 2000):

– i havet 0,00 meter,

– i Vänern 44,21 meter,

– i Vättern 88,77 meter,

– i Hjälmarén 22,44 meter, *och*

– i Storsjön i Jämtland 293,28 meter.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2019.

2 Förslag till lag om ersättning för minskat vattenområde

Härigenom föreskrivs följande.

Rätt till ersättning

1 § En fastighetsägare har enligt denna lag rätt till ersättning av staten för sin skada, om fastighetens vattenområde minskar på grund av att strandlinjer och vattendjup enligt lagen (1950:595) om gräns mot allmänt vattenområde ska bestämmas utifrån nivåer i Rikets höjdsystem 2000 (RH 2000).

Den som har en särskild rätt till fastigheten har också rätt till ersättning enligt första stycket, om han eller hon lider skada på grund av att fastighetens vattenområde minskar.

2 § Rätten till ersättning förutsätter att ett ersättningsanspråk kommit in till Kammarkollegiet senast den 31 december 2023. Annars är rätten till ersättning förlorad.

Ersättningens storlek

3 § När ersättningen bestäms ska 4 kap. expropriationslagen (1972:719) tillämpas.

Handläggning av ett ersättningsanspråk

4 § Ett ersättningsanspråk ska framställas hos Kammarkollegiet, som beslutar om ersättning för statens räkning.

Ersättningsanspråket ska vara skriftligt.

5 § Vid handläggningen av ett ersättningsanspråk ska Kammarkollegiet genom förhandling sträva efter att träffa en överenskommelse om ersättningen med den som har framställt anspråket.

6 § Kammarkollegiets beslut i ersättningsfrågan ska delges den enskilde. Beslutet får inte överklagas.

Talan i domstol

7 § Om den som har framställt ett ersättningsanspråk inte är nöjd med Kammarkollegiets beslut, får han eller hon väcka talan mot staten vid den mark- och miljödomstol inom vars område fastigheten ligger.

En talan ska väckas inom ett år från den dag då Kammarkollegiets beslut delgavs den enskilde. Om det inte görs, är rätten att väcka talan förlorad.

Kammarkollegiets beslut ska innehålla en upplysning om det som sägs i första och andra styckena.

8 § Rätten får besluta att staten ska ersätta den enskilde för hans eller hennes rättegångskostnad eller att vardera parten ska stå för sin egen

rättegångskostnad, även om den enskilde har förlorat målet. En förutsättning är att den enskilde hade skälig anledning att få saken prövad.

9 § Kammarkollegiet företräder staten vid talan inför domstol om ersättning enligt denna lag.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2019.

2. Lagen upphör att gälla vid utgången av 2023. Den ska dock fortfarande gälla för ersättningsanspråk som har kommit in till Kammarkollegiet senast den 31 december 2023.